

KIRJOITUSTULKKIKOULUTUS SUOMESSA JA ALANKOMAISSA

Sonja Honkala

Opinnäytetyö, kevät 2015

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Viittomakielen ja tulkkauksen koulu-
tus

Tulkki (AMK)

TIIVISTELMÄ

Honkala, Sonja. Kirjoitustulkkipäätös Suomessa ja Alankomaissa. Kevät 2015, 44s. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Viittomakielen ja tulkkausalan koulutus, tulkki (AMK).

Opinnäytetyön tarkoituksena oli vertailla kirjoitustulkkipäätöksiä Suomessa ja Alankomaissa koulutusten sisältöjen ja käytössä olevien välineiden näkökulmasta.

Opinnäytetyön vertailun pohjana käytettiin Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Hogeschool Utrechtin kirjoitustulkkipäätösten opetus- ja toteutussuunnitelmia. Lisäksi tietoa saatiin Velotypen kehittäjän, kielianalyttikko Wim Gerbecksin sekä Hogeschool Utrechtin kirjoitustulkkipäätöksen Suzanne de Rooijn haastattelusta. Opinnäytetyössä vertailumenetelminä käytettiin kirjallista havainnointia, taulukointia ja kaavioita.

Vertailun tärkeimpiä tuloksia oli, että Alankomaiden kirjoitustulkkipäätös on huomattavasti laajempi kuin vastaava koulutus Suomessa, ja siihen sisältyy enemmän työharjoittelua ja kirjoitustulkkausalan sekä viittomakielen opintoja kuin Suomessa. Lisäksi tenttejä järjestetään useammin Hogeschool Utrechtissa kuin Diakonia-ammattikorkeakoulussa.

Opinnäytetyön tuloksia oli myös, että vaikka Velotype Pro mahdollistaa kirjoittamisen huomattavasti nopeammin kuin QWERTY-näppäimistö, tulkkausstrategioita opiskellaan sekä Suomen että Alankomaiden tulkkipäätöksissä. Siitä huolimatta, että Velotypellä on mahdollista kirjoittaa lopulta lähes sanasta saan, kirjoitustulkki on hallittava tulkkausalan strategioita, kuten tiivistämistä.

Asiasanat: tulkkaus, kirjoitustulkkaus, koulutus, näppäimistö, Alankomaat, Suomi

ABSTRACT

Honkala, Sonja. Comparing the training programs of speech-to-text interpreting in Finland and Netherlands. 44p. Language: Finnish. Turku. Spring 2015. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Sign Language Interpretation. Degree: Interpreter.

The aim of the study was to compare the speech-to-text interpreting training programs in Netherlands and Finland and to describe the found differences and similarities in the content of the training programs and in the equipment in use.

The data was collected from the curriculum of the speech-to-text interpreting training programs of Diaconia University of Applied Sciences and Hogeschool Utrecht. Additional data was collected from the interviews with the developer of Velotype, Wim Gerbecks, and Suzanne de Rooij, a training instructor of Hogeschool Utrecht. The data was categorized and analyzed using charts and observational studying.

The main result found in the comparison were that the training program of Hogeschool Utrecht is much more extensive than the one in Diaconia University of Applied Sciences. In Hogeschool Utrecht the training program includes more practical training and education in the subjects of speech-to-text interpreting and Sign Language. The skills of the students are also tested more frequently in Hogeschool Utrecht.

Similarities found in the study were that interpreting strategies were included in the studies in both universities. The interpreter has to conduct different interpreting strategies, like summarizing, even though with Velotype Pro it is possible to write almost verbatim (word for word).

Keywords: interpreting, print interpreting, keyboards, education, Netherlands, Finland

SISÄLTÖ

1 KIRJOITUSTULKKAUS SUOMESSA JA ALANKOMAISSA.....	5
2 KIRJOITUSTULKKIKOULUTUSTEN EROJEN KARTOITUS	7
3 KIRJOITUSTULKKAUKSEN MÄÄRITELMÄ.....	9
3.1 Kirjoitustulkkauksen historiaa	10
3.2 Kirjoitustulkkauksen asiakkaat.....	10
3.3 Kirjoitustulkkkaus kansainvälisesti	12
4 KIRJOITUSTULKKAUKSESSA KÄYTETTÄVÄT VÄLINEET.....	14
4.1 Näppäimistöt ja laitteet	14
4.2 Tulkkausohjelmat	18
5 KIRJOITUSTULKKIKOULUTUKSET SUOMESSA JA ALANKOMAISSA.....	21
6 KIRJOITUSTULKKIKOULUTUSTEN VERTAILU.....	22
6.1 Opintojen sisällöt.....	22
6.2 Tulkkausopintojen eteneminen.....	26
6.3 Työharjoittelu.....	29
6.4 Kirjoitusnopeusvaatimukset.....	30
6.5 Tentit ja nopeuskokeet	31
6.6 Opiskeluvälineet ja tietokoneohjelmat	33
6.7 Johtopäätökset.....	34
7 POHDINTA	36
LÄHTEET.....	39

1 KIRJOITUSTULKKAUS SUOMESSA JA ALANKOMAISSA

Kirjoitustulkkaus on tulkkausmuoto, jonka pääasiallisina asiakkaina ovat huonokuuloiset, kuuroutuneet ja sisäkorvaistutetta käyttävät. Väestön ikääntyessä huonokuuloisten määrä kasvaa ja sisäkorvaistutteita leikataan kuuroille yhä useammin, joten on todennäköistä, että kirjoitustulkkauksen asiakasmääräkin tulee kasvamaan. Siksi on tärkeää kartoittaa kirjoitustulkkauksen eri muotoja, tutkia kirjoitustulkkauksen käytäntöjä eri maissa ja löytää parempia toimintatapoja, jotta kirjoitustulkausta voitaisiin kehittää toimivammaksi, nopeammaksi, asiakkaita paremmin palvelevaksi ja tulkkia vähemmän kuormittavaksi.

Eri maissa kirjoitustulkkauksen tilanne ja välineet ovat erilaisia. Joissain maissa, Suomi ja Alankomaat mukaan lukien, kirjoitustulkit ovat vakiinnuttaneet asemansa tulkkauksen kentällä ja teknologiaa on valjastettu hyödyttämään sekä asiakkaita että tulkkeja. Muista maista voidaan löytää uusia käytänteitä ja välineitä, jotta kirjoitustulkkauksen ala Suomessa jatkaa kehitystään. Uutta teknologiaa kehitetään kirjoitustulkkauksen alalla jatkuvasti ja on tärkeää, että tämä huomioidaan myös kirjoitustulkkipäätöksessä.

Vaihto-opiskeluni aikana syksyllä 2014 Utrechtissa Alankomaissa tutustuin paikalliseen kirjoitustulkkipäätökseen. Itsekin kirjoitustulkiksi opiskelevana minua kiinnosti, millä tavalla kirjoitustulkkipäätökseen koulutus on järjestetty Alankomaissa, joka on Suomen lisäksi kirjoitustulkkipäätökseen pioneirimaita. Alankomaissa kirjoitustulkausta on ollut 80-luvun lopusta lähtien, sitä on kehitetty aktiivisesti ja siellä käytössä oleva Velotype-näppäimistö on hyvin erilainen meillä Suomessa käytettävään QWERTY-näppäimistöön verrattuna. Henkilökohtainen kiinnostus kirjoitustulkkipäätökseen ja tulkkipäätöksessä käytettävään teknologiaan auttoi opinnäytetyön aiheen valinnassa ja rajauksessa, sekä motivaation ylläpitämisessä työn edetessä.

Opinnäytetyössäni selvitan, millaisia eroja kirjoitustulkkipäätöksissä on Suomessa ja Alankomaissa. Lisäksi tutkin sitä, millaisia välineitä käytetään tulkkipäätökseen ja sen opiskelun apuna kummassakin maassa. Opinnäytetyöstä voi

saada uusia ajatuksia kirjoitustulkkauksen opintojen toteutukseen, ja siten kehittää kirjoitustulkkipäätöstä Suomessa. Tällöin opinnoista voidaan hyötyä käytännöllisellä tavalla kirjoitustulkkipäätöstä järjestävät tahot ja kirjoitustulkkausalan opiskelijat. Vastaavaa selvitystä ei ole aikaisemmin tehty, joten opinnoista tuomalla tiedolla on uutuusarvoa myös kirjoitustulkkausalan ammattikentälle.

2 KIRJOITUSTULKKIKOULUTUSTEN EROJEN KARTOITUS

Opinnäytetyössäni tutkin kirjoitustulkkauksen eroja Alankomaissa ja Suomessa koulutuksen ja käytössä olevien välineiden näkökulmasta. Opinnäytetyön tarkoituksena on myös tutkia näppäimistöjen eroja ja selvittää, miten niiden käyttö vaikuttaa kirjoitustulkkauksen koulutukseen. Opinnäytetyö kartoittaa ja kuvaa havaittuja eroja valittujen korkeakoulujen koulutusten pituudessa ja sisällössä, opetussuunnitelman rakenteessa, kirjoittamisen harjoitteluun käytettävissä välineissä ja tietokoneohjelmissa, kirjoitusnopeusvaatimuksissa, tenteissä sekä työharjoittelujaksoissa.

Vertailua varten valitsin yhden korkeakoulun kummastakin maasta, sillä Alankomaissa kirjoitustulkkauksen koulutusta tarjoavia korkeakouluja on vain yksi ja Suomessa Diakonia-ammattikorkeakoulun (Diak) ja Humanistisen ammattikorkeakoulun (Humak) koulutukset ja niissä käytettävät välineet ovat hyvin samankaltaiset (Korpi & Ohtonen 2012, 36–37).

Lähestyin opinnäytetyöni aihetta pääasiassa kvalitatiivisin menetelmin. Koulutusten vertailun tärkeimmäksi aineistoksi osoittautuivat Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Hogeschool Utrechtin (HU) kirjoitustulkkauksen koulutusten opetus- ja toteutussuunnitelmat (Diakonia-ammattikorkeakoulu i.a.; Hogeschool Utrecht 2014). Hollanninkielisiä opetus- ja toteutussuunnitelmia käänsi tarpeellisilta osin hollannin kielen taitoinen viittomakielentulkki Linda Smeets.

Korkeakoulujen vertailun aineistona toimi myös Velotypen kehittäjän, kielianalytikko Wim Gerbecksin sähköpostihaastattelu (2015), jonka avulla sain tietoa Velotypen teknisestä toiminnasta, ja Hogeschool Utrechtin kirjoitustulkki-kouluttajan Suzanne de Rooijn haastattelu (2014), jossa keräsin lisätietoa kirjoitustulkki-koulutuksesta Alankomaissa. Suzanne de Rooijn haastattelun toteutin Alankomaissa vaihto-opiskeluni aikana puolistrukturoituna haastatteluna. Kirjoitin haastattelusta muistiinpanot, joiden pohjalta keräsin tietoa tarpeen mukaan. Haastattelu myös nauhoitettiin. Käytin opintokokonaisuuksien ja käytössä ole-

vien välineiden vertailumenetelminä kirjallista havainnointia, taulukointia ja kaavioita.

Tietoperustaa opinnäytetyöhön keräsin kirjoitustulkkausalaa kirjallisuudesta, tehdyistä tutkimuksista ja opinnäytetöistä. Kirjoitustulkkauksista on tutkittu kansainvälisesti jonkin verran, mutta eri maiden kirjoitustulkkikoulutusten eroista tai käytössä olevien välineiden vaikutuksista koulutukseen ei ole tehty tutkimuksia. Tuoretta tietoa kirjoitustulkkauksesta eri maissa on kuitenkin saatavilla, sillä Birgit Nofftz (2014) on tehnyt laajan kartoituksen aiheesta. Nofftz on toteuttanut vuonna 2012 kyselytutkimuksen, jossa saatiin tietoa 25 maasta, myös Alankomaista ja Suomesta. Tutkimuksessa selvitettiin kirjoitustulkkauksen tilannetta eri maissa, mitä termejä kirjoitustulkkauksesta on käytössä ja millaisia tekniikoita tai välineitä kirjoitustulkkauksessa käytetään.

Kirjoitustulkkauksesta Suomessa eniten tutkittua tietoa löytyy liittyen kirjoitustulkkauksen laatuun ja konventioihin, puheen ja kirjoitetun kielen suhteeseen sekä kirjoitustulkkauksen tilanteeseen Suomessa. Suomessa on julkaistu kansainvälisestikin tunnustettuja tutkimuksia (kuten Tiittula 2006, Salakari 2008 ja Ohrankämmen 2008), mutta lisätutkimus on tarpeen, sillä ala on nuori ja tutkittavaa on vielä paljon.

Tutkimuksellista tietoperustaa kartoittaessani yllättävää oli, että Alankomaissa käytössä olevasta Velotype-näppäimistöistä tutkimustietoa löytyy vain vähän, vaikka näppäimistö on uusi ja tehokas vaihtoehto perinteiselle QWERTY-näppäimistölle. Oletin Velotypeä ja QWERTY:ä vertailevaa tutkimusta olevan enemmän, joten lähteiden löytäminen opinnäytetyöhöni oli haastavaa. Lähteiden löytäminen oli vaikeaa myös siksi, että koska kyseessä on niin nuori ala, tehtyjä tutkimuksia on kertynyt vasta vähän. Tästä syystä pääosa lähteistäni olikin internet-lähteitä ja opinnäytetöitä.

3 KIRJOITUSTULKKAUKSEN MÄÄRITELMÄ

Kirjoitustulkkaus on kielen sisäistä tulkkausta. Tämä tarkoittaa, että tulkkaus tapahtuu saman kielen sisällä esimerkiksi puhutusta suomesta kirjoitettuun suomeen, eikä esimerkiksi suomen kielestä englantiin. Kirjoitustulkkauksessa puhujan suullinen viesti välitetään simultaanisti kirjoitettuun muotoon (Suomen kirjoitustulkit ry i.a.; Tiittula 2006, 171).

Tulkin tavoite on kirjoittaa mahdollisimman tarkkaan ja sananmukaisesti se, mitä puhuja puhuu. Tulkin kirjoitusnopeuden on siis oltava riittävä, jotta mitään ei jäisi tulkkeesta pois. Normaali puhenopeus vastaa noin 900 merkkiä minuutissa. (Laurén 2002, 13.) Suomessa kirjoitustulkiksi valmistuvan tulee kirjoittaa vähintään 300 merkkiä minuutissa (Suomen kirjoitustulkit ry i.a.). Ero on suuri, joten tulkki tiivistää puhujan viestiä tarpeen mukaan ja käyttää sekä virallisia että kirjoitustulkkauksessa käytettäviä, yleisesti sovittuja lyhenteitä nopeuttamaan tulkkaamista. Tulkin tulee myös lisätä tulkkeeseen välimerkit sekä tietoa puheen painotuksista, sävyistä sekä ympäristön äänistä. (Laurén 2002, 13–14)

Kirjoitustulkkauksen voi jakaa yleistulkkaukseen ja henkilökohtaiseen tulkkaukseen. Yleistulkkauksessa kirjoitustulkkausta seuraa useampi asiakas yleensä valkokankaalta videotykin heijastamana. (Laurén i.a., 205.) Henkilökohtaisessa tulkkauksessa asiakas seuraa tulkkausta tietokoneen ruudulta esimerkiksi oppitunnilla. Kirjoitustulkkauksessa käytetään nykyään useimmiten tietokonetta, mutta joskus tulkkausta voidaan tehdä myös käsin kirjoitettuna (Laurén i.a., 205).

Kirjoitustulkkauksen asiakkaita ovat yleensä kuuroutuneet ja huonokuuloiset henkilöt (Laurén i.a., 205), jotka voivat käyttää kuulokojetta tai sisäkorvaistutetta. Myös jotkut kuuroista viittomakielisistä ja kuurosokeista käyttävät kirjoitustulkkausta (Laurén 2002, 21). Kirjoitustulkkauksen pääasiallisten asiakkaiden äidinkieli on puhuttu kieli, mistä syystä heidän pääasiallinen kommunikointimenetelmänsä on viittomakielen tulkkauksen sijaan kirjoitustulkkaus (Tiittula 2006, 171).

3.1 Kirjoitustulkkauksen historiaa

Suomessa kirjoitustulkkausta laitteen avulla on tehty 1980-luvun alkupuolelta lähtien. Ensimmäisenä kirjoitustulkkauksen muutoin kuin käsin kirjoittamalla mahdollisti tekstipuhelin, johon kuului näppäimistö, näyttö ja modeemi. Jotta tulke saatiin useamman ihmisen nähtäville, tekstipuhelin yhdistettiin televisioon. Tietokoneiden yleistyessä 1990-luvulla tulkit alkoivat hyödyntää niitä kirjoitustulkkausessa. Kirjoitustulkkaus ammattina sai virallisemmän aseman, kun se mainittiin ensimmäisen kerran sosiaalihuoltolain yleiskirjeessä vuonna 1985. (Laurén 2002, 6–7.)

2010-luvulla tulkkaukseen käytetään pääasiassa kannettavaa tietokonetta, ja leveydystyössä ovat myös muut nykuteknologian avulla kehitetyt laitteet, kuten tabletit ja älypuhelimet. Suomessa kirjoitustulkkaukseen käytetään tavallista tekstinkäsittelyohjelmaa tai erityisesti kirjoitustulkkaukseen tarkoitettuja tietokoneohjelmia kuten KITU ja Sprintanium.

Kirjoitustulkkauksen synnystä muualla Euroopassa ei ole paljon tietoa, mutta esimerkiksi Iso-Britanniassa laiteavusteinen kirjoitustulkkaus sai alkunsa Palantype- tai Stenotype -pikakirjoituskoneita käyttävistä pikakirjoittajista, jotka tallensivat oikeusistuntoja. Myöhemmin he laajensivat osaamistaan myös huonokuuloisille ja kuuroutuneille tulkkaukseen. (AVSTTR 2012.)

3.2 Kirjoitustulkkauksen asiakkaat

Kirjoitustulkkauksen pääasiallisia asiakasryhmiä ovat huonokuuloiset ja kuuroutuneet asiakkaat (Laurén i.a., 205), jotka voivat käyttää kuulon apuvälineitä kuten kuulokojetta tai sisäkorvaistutetta. Myös jotkut kuurosokeat sekä viittomakieliset kuurot hyödyntävät kirjoitustulkkausta esimerkiksi opiskelussa (Laurén 2002, 21). Kirjoitustulkin tulee huomioida asiakkaiden erityispiirteet tulkkausessa ja toimia niiden edellyttämällä tavalla.

Huonokuuloisella asiakkaalla on jonkinasteinen kuulonvajaus, jonka tukena hän saattaa käyttää kuulokojetta. Jos tilassa on paljon häiriöääniä tai hälyä, puhetta voi olla vaikea kuulla kuulokojeen avullakin. Toisaalta jos tilassa on induktiosilmukka, mikrofoniin puhuttu puhe voi kuulua kuulokojeessa erittäin hyvin. (Laurén i.a., 199.) Induktiosilmukka siirtää äänen magneettikentän välityksellä suoraan kuulokojeeseen (Kuuloliitto ry i.a.b). Huonokuuloinen tukeutuu usein huuliolukuun, sillä se tukee puheesta selvän saamista (Laurén i.a., 200).

Kuuroutunut asiakas on menettänyt kuulonsa puheen oppimisen jälkeen ja kommunikoi puheella yleensä täysin ymmärrettävästi. Kuuloa mitataan desibeleissä, jolloin normaalikuulon rajana pidetään 10-20dB:n kuulon tasoa (Kuuloliitto ry i.a.f). Kuuroutuneen kuulonalenema on yli 80dB. Se, miten paljon hyötyä kuuroutunut saa kuulokojeen tai sisäkorvaistutteen käytöstä, riippuu kuulovamman laadusta ja vaikeusasteesta. (Laurén 2002, 22.)

Kuurosokeuden määritelmä on laaja, sillä kuurosokeus voi ilmetä täytenä kuurosokeutena tai vaikeana kuulonäkövammamana. Kuulemisen ja näkemisen asteet vaihtelevat suuresti asiakkaasta riippuen. Kuurosokean ensisijainen kieli voi olla viitottu tai puhuttu kieli, ja osa heistä käyttää viittomakielen tulkin lisäksi myös kirjoitustulkkauksia. Kuurosokealle asiakkaalle tulee kirjoitustulkkauksessa huomioida asiakkaan näkökyvylle parhaiten sopiva tekstin koko ja taustaväri. (Lahinen i.a., 183, 190.)

Kuuro asiakas on menettänyt kuulonsa syntymässä tai varhaislapsuuden aikana. Kuurouden rajaksi voidaan määritellä 85–90dB. Valtaosa kuuroista oppii ensikielensä viittomakielen, joka on heidän pääasiallinen kommunikointimenetelmänsä. (Kuuloliitto ry i.a.c.)

Sisäkorvaistute asennetaan kuuroille, kuuroutuneelle tai vaikeasti huonokuuloiselle lapselle tai aikuiselle kuulon apuvälineeksi silloin, kun kuulokojeesta ei saada riittävää apua. Sisäkorvaistuteleikkauksia on tehty Suomessa vuodesta 1995 lähtien noin 1200. Koska sisäkorvaistutteen avulla ei voi kuulla täydellisesti, kommunikoinnin tukena käytetään esimerkiksi kirjoitustulkkauksia, huuliolukua, viitottua puhetta tai viittomakieltä. (Kuuloliitto ry i.a.d.)

3.3 Kirjoitustulkkaus kansainvälisesti

Kirjoitustulkkauksen nuori ala on alkanut yhtenäistyä kansainvälisesti. Kaksi kertaa järjestetty ECOS (European Conference of Speech-to-text interpreters) konferenssi on keskittynyt kokoamaan yhteen kirjoitustulkkeja eri maista, vaihtamaan tietoa ja keskustelemaan kirjoitustulkkauksen aihepiireistä. ECOS järjestettiin ensimmäisen kerran Alankomaissa vuonna 2012 (ECOS 2012) ja toisen kerran Helsingissä vuonna 2014 (Kuuloliitto ry i.a.e). On myös alettu muodostaa Euroopan laajuista kirjoitustulkkiyhdistystä (ESTTA - The European Speech-to-Text Association), jonka tavoitteena on antaa hyvä pohja kirjoitustulkkauksen kehittymiselle, luoda laadullisia standardeja ja jatkaa poliittista vaikuttamista (Nofftz 2014, 2).

Kansainvälisessä mielessä kirjoitustulkkauksen ala on moninainen. Kirjoitustulkkauksesta käytetään lukuisia eri termejä riippuen maasta ja käytössä olevasta tulkkausmenetelmästä tai -välineestä. Suomessa yleisesti käytetään termiä *kirjoitustulkkaus*, joka viittaa kirjoitetussa muodossa tehtyyn tulkkaukseen, joka voi olla millä tahansa välineellä toteutettua. Hollannin kielen sanan *schrijftolk* merkitys on sama. Nofftzin tutkimuksessa luetellaan lukuisia kirjoitustulkkauksesta käytössä olevia termejä.

Concerning the expressions of written interpreting a great variety of expressions is used in the different countries, which can be categorized as note taker, reporter, interpreter, subtitler, user of a specific system and translator. (Nofftz 2014, 7.)

Termeihin liittyy monia ennakkoaajatuksia kääntämisestä ja tulkkaamisesta tekstittäjään, mutta myös käsitys siitä, onko kirjoitustulkkaus varsinaisesti tulkkausta vai tallentamista, kuten vihjaavat termit *note taker* ja *reporter*. On keskusteltu siitä, onko puhutun kielen muuttaminen kirjoitettuun muotoon varsinaisesti tulkkaamista ja tekeekö kirjoitustulkki ratkaisuja, jotka määrittävät toiminnan tulkkaukseksi. Tästä on eri maiden kirjoitustulkkiyhdistyksissä erinäisiä mielipiteitä. (Nofftz 2014, 7–8.)

Esimerkiksi Velotypellä on mahdollista kirjoittaa puhetta sanasta sanaan. Voidaan siis pohtia, onko toiminta tällöin tulkkausta vai puhutun tallentamista kirjoitukseksi sellaisenaan. On kuitenkin tutkittu, että myös puheen nopeudella kirjoitettaessa tulkki tekee erilaisia ratkaisuja ja lisää tai poistaa informaatiota. Tällöin voidaan puhua tulkkauksesta. (Nofftz 2014, 7.)

Nofftz pyrkii tutkimuksessaan määrittelemään kirjoitustulkkauksen tavalla, johon sisältyy kaikki kirjoitustulkkauksessa käytännössä esille tulevat elementit.

Nofftzin luettelemia elementtejä ovat:

- a) kirjoittaminen nopeasti
- b) simultaanisuus
- c) puhutun kielen toimittaminen kirjoitettuun kieleen
- d) (enimmäkseen) kuulovammaisille asiakkaille
- e) itsenäisten, strategisten päätösten tekeminen ymmärtämisen ja lukemisen helpottamiseksi
- f) informaation saatavuuden mahdollistaminen
- g) kommunikaation mahdollistaminen (Nofftz 2014, 18.)

Nofftz ehdottaa, että kirjoitustulkista käytettäisiin kansainvälisessä keskustelussa yhteistä termiä *written interpreter*, eli *kirjoitustulkki*. Tämä helpottaisi kirjoitustulkkauksesta tehtävää kansainvälistä tutkimusta ja tiedon saantia tulevaisuudessa. (Nofftz 2014, 18.)

4 KIRJOITUSTULKKAUKSESSA KÄYTETTÄVÄT VÄLINEET

Teknologian nopea kehitys on tuonut kirjoitustulkkaukseen erilaisia mahdollisuuksia laitteiden ja ohjelmistojen suhteen. Käytössä olevat välineet ovat erilaisia eri maissa, ja koulutus vaihtelee sen mukaan. Myös 2000-luvulla markkinoille tuotua elektroniikkaa, kuten tabletteja ja älypuhelimia, voidaan käyttää kirjoitustulkkauksessa luovilla tavoilla. Seuraavassa esitellään yleisimmät Suomessa ja Alankomaissa käytössä olevat kirjoitustulkkauksen välineet.

4.1 Näppäimistöt ja laitteet

Velotype Pro on hollantilaisten Sander Pasveerin ja Wim Gerbecksin vuonna 2011 kehittämä näppäimistö, jonka toiminta perustuu myös tavallisessa tietokoneen näppäimistössä käytettyihin pikanäppäinyhdistelmiin. Samanlaisella periaatteella toimivia näppäimistöjä kutsutaan termillä chord-keyboard, mikä viittaa siihen, että samanaikaisesti eri näppäimiä painamalla syntyy tavuja ja sanoja. (Velotype 2015a; Isokoski 1999a.) Näin on mahdollista saavuttaa huomattavasti nopeampi kirjoitusnopeus verrattuna tavalliseen QWERTY-näppäimistöön, jossa jokainen kirjain painetaan erikseen. *Velotype Pro*:lla kirjoitusnopeus voi olla jopa 900–1000 merkkiä/minuutti. (Gerbecks, sähköpostiviesti 12.1.2015; Nofftz 2014, 13.)

KUVA 1. Velotype Pro (2015)

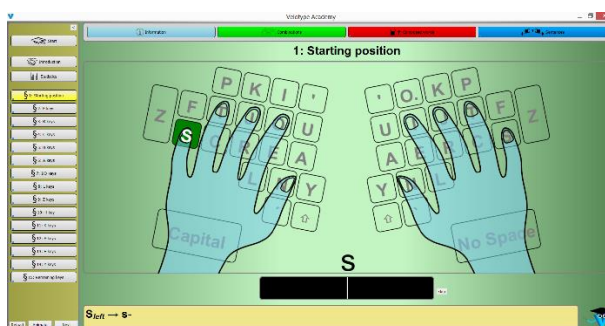
Velotype Pro on tavanomaista tietokoneen näppäimistöä ergonomisempi, sillä käsien asento on luonnollinen samalla tavalla kuin pianoa soittaessa tai käsien levätessä pöydällä. QWERTY-näppäimistössä ranteet taipuvat epäluonnollisesti ja sormet liikkuvat joskus kaksikin riviä keskiriviltä. Velotypellä sormien ja käden liike näppäimistöllä on saatu vähäiseksi, sillä useimmin käytettyjä kirjaimia voi painaa jo aloitusasennossa eikä muita näppäimiä painaakseen tarvitse kulkea kuin yksi kirjainrivi eteenpäin. (Gerbecks, sähköpostiviesti 12.1.2015; Velotype 2015a.)

Velotype Pro:n alkuperäinen versio kehitettiin Alankomaissa jo vuonna 1933, jolloin se oli vielä mekaaninen kirjoituskone nimeltään Tachotype. Vuonna 1982 näppäimistö muuttui elektroniseksi kirjoituskoneeksi näytöllä, jolloin sen nimeksi vaihdettiin Velotype. Myöhemmin vuonna 2001 Velotypestä kehitettiin tietokoneen näppäimistöksi soveltuva Veyboard, joka toimii samalla periaatteella kuin uudempi Velotype Pro, mutta se vaatii erillisen ohjelman lataamista tietokoneeseen. Osa kirjoitustulkeista käyttää yhä Veyboardia. Velotype Pro toimii kaikissa tietokoneissa suoraan USB-liitännällä, sillä ohjelma sijaitsee näppäimistön sisässä. (Veyboard i.a.a; Velotype 2015a.) Jatkossa käytän Velotype Pro:sta opinnäytetyössä termiä Velotype.

KUVA 2. Velotype vuodelta 1985 (Goldsmith 2012)

Velotype Academy on Velotypen oheen kehitetty ohjelma, jonka avulla harjoitellaan Velotypellä kirjoittamista. Harjoittelu aloitetaan näppäinten ja näppäinyhdistelmien opettelulla, minkä jälkeen edetään sanojen ja lauseiden kirjoittamisen opetteluun. Ohjelma analysoi kirjoittajan kehittymistä ja tarjoaa lisätukea harjoitteluun tarpeen mukaan. Ohjelma toimitetaan Velotype näppäimistön yhteydessä ja sen voi ladata ilmaiseksi Velotypen verkkosivulta (Velotype 2015d). Myös vanhemmalle Veyboard-näppäimistölle on oma harjoitusohjelmansa, jonka nimi on Veyboard Trainer (Veyboard i.a.b).

KUVA 3. Velotype Academy (Velotype 2015b)

QWERTY-näppäimistö on Christopher Sholesin mekaaniseen kirjoituskoneeseen kehittämä näppäinjärjestys, joka on 1800-luvun lopusta alkaen vakiintunut yleisesti käytössä olevaksi näppäimistöksi. Muitakin kilpailukykyisiä vaihtoehtoja näppäinten järjestykselle on kehitetty, mutta QWERTY on silti niistä laajimmalle levinnyt ja yleisin. (Liebowitz & Margolis 1990, 7–8.) Yksi kilpailijoista on Dvorak, jossa kirjaimet on sijoitettu siten, että suurimman osan sanoista voi kirjoittaa pitämällä sormia vain keskimmaisella kirjainrivillä (Cassingham 2012). Muun muassa tästä syystä Dvorak-näppäimistön on väitetty olevan QWERTY:ä nopeampi, mutta todellisuudessa nopeusero on hyvin pieni (Liebowitz & Margolis 1990, 9; Isokoski 1999b).

Stenotype ja *Palantype* ovat tietokoneeseen liitettäviä pikakirjoituskoneita, joilla on mahdollista tulkata puhetta sanatarkasti. Sanat muodostuvat näytölle painamalla useaa näppäintä samanaikaisesti, kuten Velotypellä kirjoitettaessa. Sanat

kuitenkin kirjoitetaan äänteiden perusteella muodostettuina koodeina, jotka voivat olla myös kirjoitustulkin määrittelemiä. Tietokoneohjelma kääntää kirjoitetut koodit luettaviksi sanoiksi, josta tulke muodostuu. (White i.a.; Action on Hearing Loss i.a.)

KUVA 4. Palantype (AVSTTR 2012)

Puheentunnistusohjelmia käytetään jo kirjoitustulkkaukseen osassa Eurooppaa. Niitä ei kuitenkaan voida vielä käyttää yksinään automaattisena puheentunnistuksena, sillä suoraan kirjoitukseksi käännetystä puheesta ei saisi tekstinä selvää. Kirjoitustulkki saattaa hyödyntää puheentunnistusta siten, että hän toistaa puhutun asian tietokoneelle käyttäen mikrofonia tai tulkkauksmaskia. Tulkki lisää tulkkeeseen välimerkit, puhujan nimen ja muut tulkkauksessa tarpeelliset lisäykset kuten äänensävyn tai puhelimen soimisen. (Nofftz 2014, 4.)

Tällä hetkellä Velotype on käytössä Alankomaissa, Ruotsissa ja Ranskassa. Näppäimistöä kokeillaan myös Islannissa, Norjassa, Saksassa ja Espanjassa. QWERTY:ä käytetään kirjoitustulkkaukseen valtaosassa Eurooppaa. Pikakirjoituskoneet ovat yleisesti käytössä Iso-Britanniassa, Saksassa, Espanjassa ja Italiassa. Puheentunnistusta käytetään kirjoitustulkkauksessa Keski- ja Etelä-Euroopassa. (Nofftz 2014, 10–11.) Suomessa on muutamia Velotypenäppäimistöjä (Salmela, sähköpostiviesti 20.4.2015), mutta ne eivät ole vielä yleisessä tulkkausikäytössä.

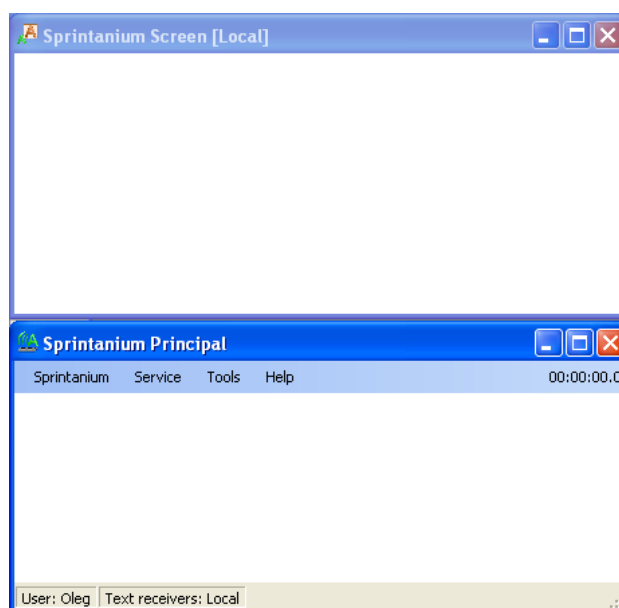
4.2 Tulkkausohjelmat

KITU on kirjoitustulkkaukseen Suomessa kehitetty ohjelma, jonka tarkoituksena on nopeuttaa ja helpottaa tulkkausta. Sen avulla tulkatessa viive puhujaan nähden on lyhyempi, jolloin tulkkeen laatu pysyy parempana. *KITU*:n olennaisin ominaisuus on sanojenkerääjä, joka muistaa tulkin käyttämät pitkät sanat ja tarjoaa niitä alkukirjainten perusteella tulkin käyttöön seuraavalla kirjoituskerralla. *KITU* muistaa kaikki yli 8-kirjaimiset sanat ja sellaiset yli 6-kirjaimiset sanat, joissa on vierasperäisiä kirjaimia. *KITU* kerää tulkkauksen aikana tallennetuista sanoista automaattisesti sanaston, joka tallentuu tietokoneelle ja jota voi käyttää seuraavilla tulkkauskerroilla. (Ohrankämmen 2008, 9–11.)

KITU:n muita toimintoja ovat nopeatoiminäppäimet, joilla saadaan käyttöön etukäteen ohjelman muistiin määritetyt puhujien nimet tai lisättyä tulkkeeseen erilaisia symboleita esimerkiksi erottamaan puhujia. Nopeatoiminnoilla voidaan myös helposti muuttaa kirjainkokoja tai tyhjentää tekstiruutu. *KITU*:n kehitti suomalainen viittomakieli- ja tulkkausalan yritys Omnivis. (Ohrankämmen 2008, 9–11.)

Sprintanium on toinen kirjoitustulkausta nopeuttamaan suunniteltu ohjelma, joka on kehitetty Tampereen ja Helsingin yliopistojen yhteistyönä. *Sprintanium* eroaa *KITU*:sta siten, että siinä on mahdollista saada näkyviin erikseen tulkin työskentelyikkuna ja asiakkaalle näkyvä tulkeikkuna (katso kuva 4). *Sprintanium Screen* -ohjelman ladattuaan asiakkaan on mahdollista käyttää ohjelmaa myös etänä.

*Sprintanium*issa on *KITU*:n tavoin mahdollista määrittää puhujien nimet etukäteen ja käyttää hymiöitä. Lisäksi hyödyllinen toiminto on lyhenteiden lisääminen, jolloin lyhennettä käyttäessä ohjelma syöttää tekstiin automaattisesti lyhenteen pitkän version. Myös *Sprintanium*issa on sanojen ennakoinnin mahdollistava ominaisuus. *Sprintanium* on maksuton ja ladattavissa verkosta. (*Sprintanium* 2014.)

KUVA 5. Sprintanium (Sprintanium 2014)

VeloNote on KITU:n kaltainen kirjoitustulkkausohjelma, jonka avulla kirjoitustulkki voi nopeasti säätää fontin, taustan ja teksti-ikkunan asetuksia. *VeloNotes*-tulkki voi myös määrittellä lyhenteitä tarpeidensa mukaan sekä tallentaa etukäteen tekstikokonaisuuksia, jonka ohjelma sitten syöttää asiakkaan näkemään ohjelmaikkunaan.

Text on top on Velotypen kehittäjien suunnittelema kirjoitustulkkausohjelma. Se mahdollistaa reaaliaikaisen tekstityksen lisäämisen minkä tahansa toisessa tietokoneessa käynnissä olevan sovelluksen, esimerkiksi Power Point -esityksen, päälle. *Text on top* siirtää tekstin USB-tikkujen välityksellä kirjoitustulkin tietokoneelta sovellusta käyttävän tietokoneen näytölle. Tulkkeen voi myös jättää ainoastaan kirjoitustulkin näytölle tavalliseen tapaan. *Text on top* ohjelman avulla erillistä valkokangasta ei tarvita. (*Text on top* i.a.a.)

Kirjoitustulkki kirjoittaa tulkkeen omaan teksti-ikkunaan, jossa tekstiä, värejä ja taustaa voi muokata monipuolisesti. Kirjoitus siirtyy asiakkaan nähtäväksi sana kerrallaan. Laitteen mukana on mahdollista saada Vision program -sovellus, jonka avulla teksti saadaan siirtymään suoraan asiakkaan käyttämään laitteeseen. Näin asiakas voi liikuttaa teksti-ikkunaa tai piilottaa sen mielensä

mukaan. Lisäksi asiakkaalla on mahdollisuus itsenäiseen tekstin ulkoasun muokkaamiseen (esimerkiksi fontti, värit ja kontrasti), mikä sopii erityisesti näkövammaisille asiakkaille. Asiakas voi myös vierittää tekstiä omaan tahtiinsa, jos asiakas ei pysy kirjoituksen perässä. (Text on top i.a.b.)

KUVA 6. Text on top (Text on top i.a.b.)

Tavalliset tekstinkäsittelyohjelmat ovat sekä Alankomaissa että Suomessa yleisesti käytössä kirjoitustulkkausessa. Erilaisia tekstinkäsittelyohjelmia on tarjolla lukuisia maksullisia ja maksuttomia, mutta niistä suosituin on Microsoft Officen Word (Neptunet 2014). Kirjoitustulkkausohjelmista Suomessa käytössä ovat ainakin KITU ja Sprintanium, mutta myös Text on top on leviämässä kirjoitustulkkien keskuuteen. Alankomaissa VeloNote ja Text on top ovat kirjoitustulkkien käytössä.

5 KIRJOITUSTULKKIKOULUTUKSET SUOMESSA JA ALANKOMAISSA

Kirjoitustulkkien koulutusta on järjestetty Suomessa vuodesta 1995 lähtien Kuulonhuoltoliiton (nykyinen Kuuloliitto) järjestäminä kursseina ja myöhemmin yhteistyössä viittomakielialan oppilaitosten kanssa osana viittomakielen tulkin koulutusta (Laurén 2002, 11; Kuuloliitto ry i.a.a). Humak alkoi järjestää kirjoitustulkikoulutusta vuonna 2007, ja koulutus on tällä hetkellä 30 opintopistettä. (Korpi & Ohtonen 2012, 36–37, 13; Humanistinen ammattikorkeakoulu 2015.) Diakista valmistuivat ensimmäiset kirjoitustulkit vuonna 2012. Vuonna 2014 koulutusta alettiin tarjota viittomakielen tulkin erikoistumisopintojen lisäksi myös avoimen ammattikorkeakoulun koulutuksena, joka on laajuudeltaan 38 opintopistettä. (Niittyinperä, sähköpostiviesti 22.1.2015; Diakonia-ammattikorkeakoulu i.a..)

Alankomaissa ensimmäiset itseoppineet kirjoitustulkit alkoivat työskennellä vuonna 1984. Ensimmäinen kirjoitustulkikoulutus järjestettiin 2000-luvun alussa 60 opintopisteen laajuisena koulutuksena, joka oli osa viittomakielen tulkin koulutusta. Vuonna 2007 koulutus laajeni kaksivuotiseksi associate degree -koulutukseksi 120 opintopisteeseen. Koulutusta järjestää ammattikorkeakoulu Hogeschool Utrecht, joka sijaitsee Utrechtissa Alankomaissa. Kirjoitustulkkauskoulutukseen sisään otettavien opiskelijoiden määrä vaihtelee vuosittain, eikä opiskelijoille järjestetä valintakokeita, vaan jokainen riittävän pohjakoulutuksen suorittanut opiskelija voi aloittaa opinnot. (Suzanne de Rooij, henkilökohtainen tiedonanto 18.11.2014; Nofftz 2014, 34; Hogeschool Utrecht i.a..)

Nofftzin (2014, 26, 34) selvityksen mukaan vuonna 2014 Alankomaissa kirjoitustulkkeja oli 86 ja Suomessa 315.

6 KIRJOITUSTULKKIKOULUTUSTEN VERTAILU

Tässä luvussa vertaillaan Diakin ja HU:n kirjoitustulkkiopintujen sisältöjä sekä sitä, millaisia välineitä käytetään tulkkaamisen ja kirjoittamisen harjoitteluun kummassakin korkeakoulussa. Vertailua tehtiin Diakin ja HU:n kirjoitustulkkaamisen koulutusohjelmien toteutus- ja opetussuunnitelmien sekä HU:n kirjoitustulkkiopintujen Suzanne de Rooijn haastattelun pohjalta. Tarpeellisilta osilta HU:n toteutus- ja opetussuunnitelmia käänsi viittomakielentulkki Linda Smeets hollannin kielestä suomen kieleen.

6.1 Opintojen sisällöt

Hogeschool Utrechtiin kirjoitustulkkiopintuissa opintopisteiden määrä on huomattavasti suurempi kuin Diakin, mutta molemmissa oppilaitoksissa opiskellaan silti pääpiirteissään samojen teemojen mukaisia opintoja. Taulukko 1 havainnollistaa kummankin korkeakoulun kirjoitustulkkiopintujen opintopistemääriä ja niiden jakautumista eri teemojen mukaan. Teemat eriteltiin korkeakoulujen kurssitarjonnan perusteella.

Teemoiksi valikoituivat kirjoitus- ja tulkkaustaidot, viittomakieli, palvelujärjestelmä, asiakasryhmät ja kuurojen kulttuuri, opiskelutaidot, kielitiede, harjoittelu ja muut. Teemaan muut sisältyy Diakin osalta loppukokeiden ja työnäyteportfolion suorittaminen ja HU:n osalta yhteiskunnallisen tietoisuuden kurssi, joita ei opintinäytetyön näkökulmasta ollut tarkoituksenmukaista vertailla keskenään.

Kummassakin koulutuksessa opintojen pääpaino on suunnattu kirjoitus- ja tulkkaustaitoihin, joita Diak tarjoaa 13 opintopistettä ja HU 35 opintopistettä. Opintopistemäärien erot ovat suuret, mutta niitä vertaillessa on otettava huomioon, että Velotypellä kirjoittaminen aloitetaan HU:ssa alusta, jolloin pelkästään näppäimistöllä kirjoittamisen oppiminen vie enemmän aikaa kuin Diakissa. Diak edellyttää opiskelijan hallitsevan QWERTY-näppäimistön kymmensormijärjestelmän jo opintojen alkaessa. Lisäksi QWERTY-näppäimistöllä kirjoittaminen on

opiskelijoille tutumpaa, sillä näppäimistöä käytetään jokapäiväisessä elämässä, kun taas Velotyphen kirjoitusperiaate on vieraampi.

TAULUKKO 1. Kirjoitustulkki-koulutusten opintopistemäärät Diakonia-ammattikorkeakoulussa ja Hogeschool Utrechtissa

	DIAKONIA- AMMATTIKORKEAKOULU	HOGESCHOOL UTRECHT
KIRJOITUS- JA TULK- KAUST Aidot	13 op	35 op
VIITTOMAKIELI	9 op	35 op
PALVELUJÄRJESTELMÄ, ASIAKASRYHMÄT JA KUUROJEN KULTTUURI	8 op	15 op
OPISKELUTAIDOT	-	10 op
KIELITIEDE	-	5 op
TYÖHARJOITTELU	3 op	15 op
MUUT	5 op	5 op
YHTEENSÄ	38 op	120 op

Taulukosta nähdään, että HU:ssa viittomakieltä opiskellaan yhtä paljon kuin kirjoitus- ja tulkkaustaitoja, mutta Diakissa viittomakieleen panostetaan neljä opintopistettä kirjoitus- ja tulkkaustaitoja vähemmän. Diakin koulutuksessa viittomakieltä opitaankin vain alkeiden verran, kun taas HU:n koulutuksessa saavutetaan jo melko hyvä viittomakielen taito. Viittomakielen taitotaso saattaa vaikuttaa siihen, miten hyvin tulkki kykenee kommunikoimaan asiakkaan kanssa silloin, kun esimerkiksi tietokoneelle kirjoittaminen ei ole mahdollista. Kummassakin korkeakoulussa kirjoitustulkki-koulutusta voivat opiskella myös viittomakielen tulkkiopiskelijat sivuaineena tai vapaavalintaisina opintoina, jolloin osa opiskelijoista hallitsee viittomakielen jo valmiiksi.

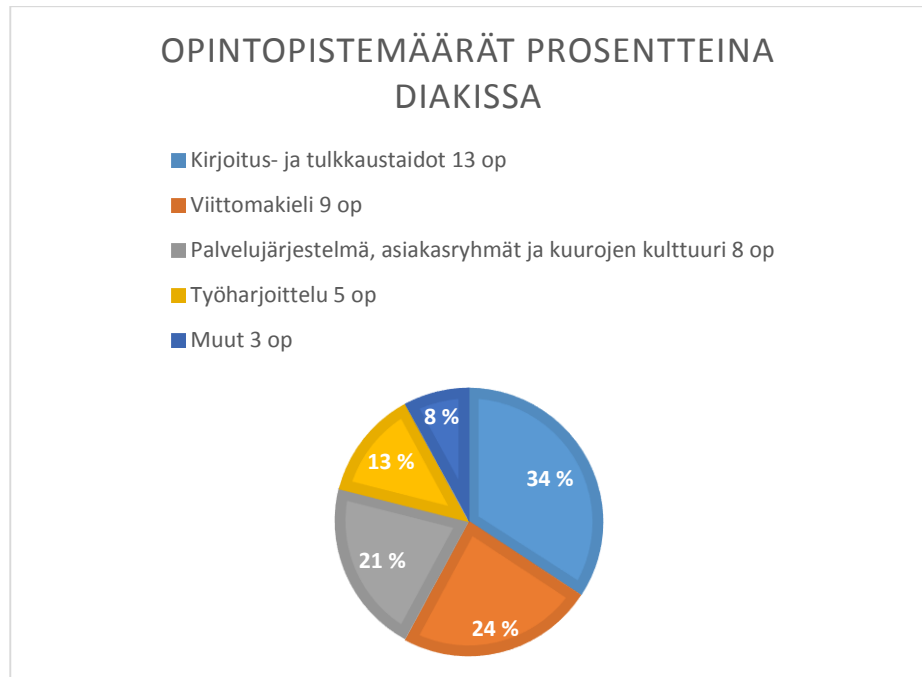
Kummassakin koulutuksessa opiskellaan kyseisen maan tulkkauspalvelujärjestelmää, eli sitä miten tulkkeja tilataan ja välitetään ja miten kirjoitustulkit ovat järjestäytyneet ammatillisesti. Koulutuksissa keskitytään myös erilaisten asiakasryhmien tuntemukseen ja heidän kulttuurillisiin ominaispiirteisiinsä. HU:ssa näiden tietojen oppimiseen käytetään yhteensä 15 opintopistettä, kun taas Diakissa kahdeksan opintopistettä. Tätä huomattavampi ero on työharjoittelun opintopisteiden määrässä, sillä Diakissa työharjoitteluun varataan kolme opintopistettä, kun taas HU:ssa jopa 15 opintopistettä.

Erona koulutusten välillä on havaittavissa myös se, että Diakissa opetussuunnitelmasta puuttuvat täysin kielitieteiden ja opiskelutaitojen opetus. Kielen rakennetta kyllä opiskellaan myös Diakissa, mutta selkeästi vähäisemmässä määrin kuin HU:ssa, jossa kielitieteisiin perehdytään kattavammin. Diakin kurssikuvauksessa suositeltiin erillistä opiskelutaitojen verkkokurssia (1op) niille opiskelijoille, joille verkkokurssin käyminen ei ole entisestään tuttua, mutta varsinaisiin opintoihin se ei sisälly.

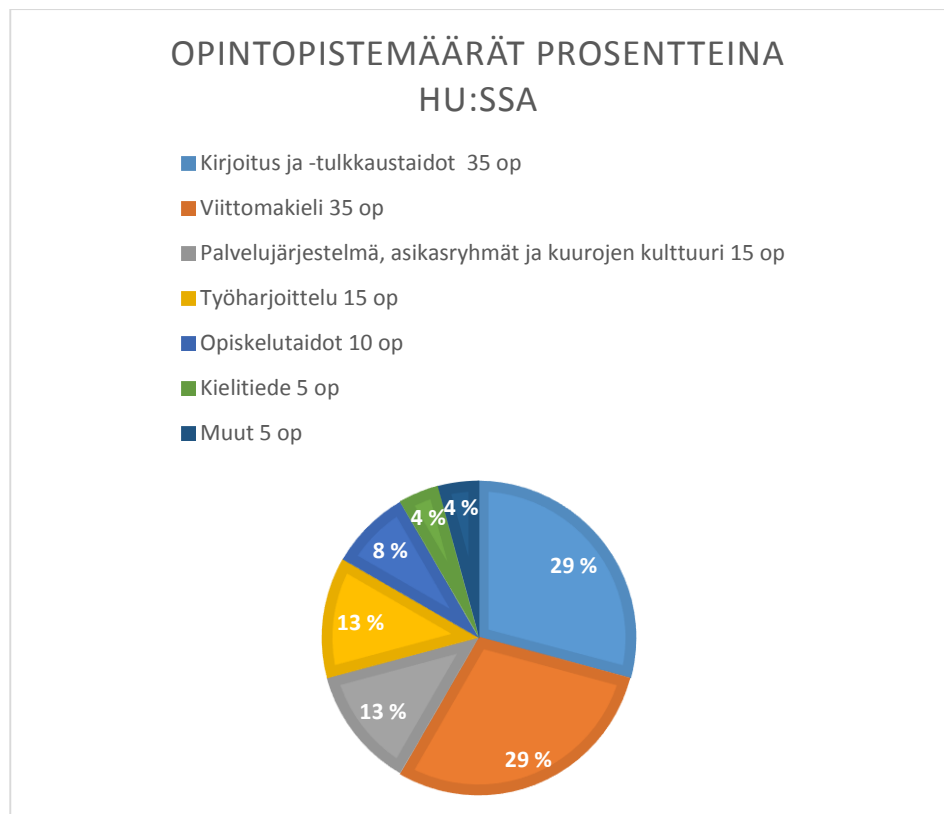
Kela järjestää Suomessa vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelun, ja vuodesta 2016 lähtien Kela vaatii kirjoitustulkeilta kuurosokeille tulkkauksen opintoja kuurosokeille tulkaavilta kirjoitustulkeilta (Kela 2013a, Kela 2013b). Diakin kirjoitustulkkikoulutukseen sisältyy nykyään siis myös kuurosokeille tulkausta, jota opiskellaan kuuden opintopisteen verran. HU:ssa kuurosokeiden käyttämien kommunikaatiomenetelmien opinnot sisältyvät viittomakielen opetukseen.

Taulukot 2 ja 3 kuvaavat opiskeltavien teemojen jakautumista prosenttiosuuksiin opintopistemäärien mukaan. Vaikka HU:n koulutukseen kuuluu monipuolisemmin muitakin opintoja, kokonaisopintopistemäärään suhteutettuna Diakissa käytetään enemmän resursseja kirjoitus- ja tulkaustaitojen opiskeluun. Taulukoista saadaan selville myös, että työharjoittelu vie sekä Diakissa että HU:ssa opinnoista 13 prosenttia, vaikka opintopistemäärissä onkin huomattava ero.

TAULUKKO 2. Opintopistemäärät prosentteina Diakonia-ammattikorkeakoulussa

TAULUKKO 3. Opintopistemäärät prosentteina Hogeschool Utrechtissa

6.2 Tulkkausopintojen eteneminen

Tässä alaluvussa tarkastelen kirjoitustulkkausopintojen etenemistä Hogeschool Utrechtissa ja Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Kuvailen opintoja ensin yleisellä tasolla, jonka jälkeen tarkastelen kirjoitustulkkaukseen liittyviä opintoja opintojaksoittain.

Hogeschool Utrechtin kirjoitustulkkausopintojen kesto on kaksi vuotta, ja opinnot alkavat ensimmäisenä vuonna Velotypen käytön perusteista ja etenevät kirjoittamisen opettelusta tulkkauksen harjoitteluun. Lukuvuosi jakautuu neljään periodiin, joiden aikana opiskellaan neljä kurssia kirjoitustulkausta (20 op), kolme kurssia hollantilaista viittomakieltä (20 op) ja yksi kurssi (5 op) kuurotietoisuutta, kielitiedettä, opiskelutaitoja ja yhteiskunnallista tietoisuutta. Seuraavassa tarkastelen tarkemmin kirjoitustulkaustaitojen opiskelun etenemistä periodeittain.

1. periodi: Opiskelija oppii Velotypen (tai Veyboardin) käytön perustaidot. Jaksolla opitaan miten Velotype kytketään tietokoneeseen, harjoitellaan eri näppäinyhdistelmiä ja toimintonäppäimien käyttöä. Harjoitteluun käytetään Velotype Academy tai Veyboard Trainer -ohjelmia riippuen siitä, kumpi näppäimistö opiskelijalla on käytössä.
2. periodi: Jaksolla orientoidutaan kirjoitustulkin ammattiin opiskelemalla alan historiaa ja ammattiyhdistystoimintaa, kirjoitustulkin ammatinkuvaa, ammattisäännöstöä, roolia tulkkaustilanteessa ja tulkin välitysprosessia. Jakson aikana harjoitellaan kirjoitusnopeuden parantamista ja opiskellaan tulkkauksen teorian alkeita ja muististrategioita.
3. periodi: Opiskelija alkaa harjoitella tulkkausta helpoissa kahden hengen keskustelutilanteissa. Jaksolla opiskellaan kirjoitustulkkauksen strategioita ja opetellaan käyttämään muun muassa videotykkiä, tietokoneen näytön asetuksia ja Text on Top -ohjelmaa.

4. periodi: Jakson aikana opiskelija oppii tulkkamaan kahden henkilön välistä keskustelua, etsimään sopivan paikan tulkkauksilanteessa, käyttämään tulkkaustrategioita käytännössä, hallitsemaan vuoronvaihdon keskustelua tulkatessa ja käyttämään tukiviittomia tulkkauksilanteessa.

Toinen vuosi jakautuu myös neljään periodiin, joiden aikana opiskellaan kolme kurssia kirjoitustulkkausta (15op), kolme kurssia viittomakieltä ja tukiviittomia (15 op), kuurotietoisuutta (10 op) ja opiskelutaitoja (5 op). Lisäksi lukuvuoden aikana suoritetaan kaksi työharjoittelua, joista ensimmäinen on 10 opintopisteen ja toinen viiden opintopisteen laajuinen. Työharjoittelusta lisää luvussa 7.3.

1. periodi: Jaksolla harjoitellaan monologiin (kuten luentojen) ja opiskelutilanteiden tulkkamista. Opiskelija myös laajentaa tulkkauksilanteeseen liittyviä taitojaan. Jakson aikana perehdytään lisäksi tulkkaustrategioihin, keskustelun vuoronvaihtoon oppitunneilla, tukiviittomien käyttöön tulkkauksilanteessa, puhujan keskeyttämiseen ja virallisissa luentotilanteissa käyttäytymiseen. Opiskelija kehittää itsenäisesti kirjoitusnopeuttaan.
2. periodi: Opiskelija tutustuu tiimitulkkaukseen, seminaarissa tulkkauksen perusteisiin ja (mielen)terveyteen, uskuntoon ja oikeuteen liittyvissä tilanteissa tulkkaukseen.
3. periodi: Tällä jaksolla ei ole varsinaista kirjoitustulkkauksen kurssia, mutta opiskelutaidot -kurssi on jaettu neljään osa-alueeseen, jotka ovat opiskelutaidot, logopedia, kirjoitustulkkauksitaidot ja vuorovaikutustaidot. Kursin aikana opiskellaan muun muassa korvan toimintaa ja oikeaa artikuloimista, äänenkäyttöä ja hengitystä. Lisäksi kurssilla keskitytään kommunikaatiomalleihin ja vuorovaikutustaitoihin, tekstin rakenteeseen ja oikeinkirjoitukseen, puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen sekä kuvailevaan kielenkäyttöön.
4. periodi: Jakson aikana opiskelija orientoituu syvemmin kirjoitustulkin ammattiin. Opintojen painotus on kirjoitustaitojen kehittämisessä ja ko-

kousten ja ryhmäkeskusteluiden tulkkauksessa. Opiskelija oppii tunnistamaan ryhmään liittyviä prosesseja, johtamistyyliä ja rooleja ryhmässä. Opiskelija kehittyy vuoronvaihdon tekniikoissa ja omaksuu tulkkaustrategioita sekä ammattisäännösten.

Diakonia-ammattikorkeakoulun kirjoitustulkkiopetus kestää yhden lukuvuoden, joka jakaantuu syys- ja kevätlukukauteen. Opinnot on jaettu kirjoitustulkkausopin opintoihin ja yleisiin tulkkausopin opintoihin. Ensimmäisellä lukukaudella suoritetaan seuraavat kurssikokonaisuudet: kirjoitustulkkaus (5 op), opiskelutulkkaus (3 op), viittomakieli (3 op), kuurosokeille tulkkaus (6 op) ja tulkin perustaidot (1 op).

Toisella lukukaudella opintoihin sisältyvät: kirjoitustulkkaus (5 op), palvelujärjestelmät (3 op), asiakasryhmät ja kommunikaatio (5 op), asiakaspalvelu ja etiikka (2 op) ja loppukokeet ja työnäyteportfolio (5 op).

1. lukukausi: Ensimmäisen lukukauden aikana opiskelija oppii kirjoitustulkkausopin perusperiaatteita ja käytäntöjä, puhutun ja kirjoitetun kielen piirteitä ja tiivistys- ja referointitekniikoita. Opiskelija tutustuu myös eri asiakasryhmien tarpeisiin tekstin käsittelyssä ja prosessoinnissa, ergonomiaan sekä kirjoitustulkkausopin käytettäviin laitteisiin, ohjelmistoihin ja apuvälineisiin. Lisäksi opiskelija oppii opiskelutulkkausopin käytänteitä ja suorittaa yhden opintopisteen laajuinen työharjoittelujakson.
2. lukukausi: Toisen lukukauden aikana opiskelija oppii kirjoitustulkin työnkuvan, työtehtävät ja roolin, paritulkkausopin toimintatapoja, muistiinpanotekniikoita, etiikkaa ja ammatillisuutta. Lisäksi opiskelija harjoittelee kirjoituskonventioita, oikeinkirjoitusta ja kuvailua. Lukukauden aikana tutustutaan myös tulkkauspalvelujärjestelmän rakenteeseen ja asiakaspalvelun käytänteisiin ja tilanteisiin.

6.3 Työharjoittelu

Työharjoitteluiden määrässä on korkeakoulujen välillä huomattava ero, sillä Diakin opiskelijat suorittavat työelämässä tapahtuvaa harjoittelua kolmen opintopisteen verran, kun taas HU:ssa harjoittelua suoritetaan 15 opintopistettä.

Diakissa opintoihin sisältyy kaksi harjoittelua. Ensimmäisessä harjoittelussa seurataan tulkin työskentelyä 10–12 tuntia, mutta ei vielä tulkata itse. Tämän lisäksi harjoitteluun sisältyy kahden kirjoitustulkin haastatteleminen ammatillisesta näkökulmasta ja harjoitteluraportin kirjoittaminen.

Toisen harjoittelun aikana opiskelija työskentelee yhdessä kirjoitustulkkiensa kanssa vähintään 20 tuntia tulkaten myös itse tulkkiensa tukemana. Lisäksi opiskelija valmistautuu tulkkaustehtäviin ja kirjoittaa harjoitteluraportin.

HU:ssa tutkinto-ohjelmaan kuuluu myös kaksi harjoittelua. Molemmat harjoittelut suoritetaan toisena opintovuotena. Harjoittelu A on 10 opintopistettä ja Harjoittelu B viisi opintopistettä.

Harjoittelu A:ssa opiskelijat tulkkavat pareittain aidoissa tilanteissa, mutta ilman asiakasta. Kuivaharjoittelun aikana opiskelijapari tarkkailee tulkkausta ja antaa siitä palautetta. Harjoittelussa opiskelija perehtyy siihen, millaisia taitoja tulkilta odotetaan tulkkaustilanteessa ja mitkä ovat hänen kehittämiskohtansa kirjoitustulkkinä.

Ensimmäisen harjoittelun aikana opiskelija pitää oppimispäiväkirjaa, saa palautetta erillisillä palautetunneilla ja osallistuu HU:n järjestämiin käytännön harjoittelun päiviin. Harjoittelussa painotetaan kirjoitustaitojen (nopeus ja tarkkuus) kehittämistä sekä sosiaalisissa tilanteissa ja viestintätaidoissa harjaantumista.

Harjoittelu B:n aikana opiskelija tulkkaa itse ohjaajan valvonnassa. Aluksi opiskelija tulkkaa lyhyissä muutaman minuutin jaksoissa, edeten pidempiin tulkkausaikeihin kykyjensä mukaan. Tavoitteena on itsenäinen tulkkaminen tulk-

kaustilanteessa. Harjoittelun aikana HU järjestää käytännön harjoittelun päiviä, joissa on paikalla myös asiakkaita.

Toisen harjoittelun aikana opiskelija pitää oppimispäiväkirjaa, johon kirjaa tavoitteitaan ja niiden toteutumista. Opiskelija saa myös palautetta erillisillä palaute-tunneilla. Harjoittelun lopussa on lisäksi näyttötilanne, jossa opiskelijaa saa arvioinnin noin 30 minuutin tulkkauksesta.

6.4 Kirjoitusnopeusvaatimukset

Diakissa kirjoitustulkkaukopintojen aloittamiseksi kirjoitusnopeuden vähimmäis-suositus on 6000 merkkiä 30 minuutissa, eli 200 merkkiä minuutissa. Lisäksi opiskelijan olisi hyvä osata kymmensormijärjestelmä jo ennen opintojen alkamista, sillä siihen ei opetuksessa keskitytä erikseen. Opintojen tavoitteena on, että opiskelijan kirjoitusnopeus on opintojen päättyessä yli 9000 merkkiä 30 minuutissa, eli 300 merkkiä minuutissa, joka on vaadittava miniminopeus tulkkirekisterikokeen läpäisyyn. Rekisterikokeen läpäisseet tulkit pääsevät tulkkirekisteriin, jota ylläpitää tulkkitoiminnan yhteistyöryhmä, johon kuuluvat Suomen Viit-tomakielen Tulkit ry, Kuurojen Liitto ry, Kuuloliitto ry ja Suomen Kuurosokeat ry. (Kuurojen liitto ry i.a.a). Tällä hetkellä tulkkirekisterin jatko on kuitenkin epävarma, sillä tulkkitoiminnan yhteistyöryhmä on esittänyt, ettei aio jatkaa tulkkirekisterin ylläpitoa (Kuurojen liitto ry i.a.b).

HU:ssa ei vaadita Velotypen hallitsemista ennen opintojen alkamista, vaan kirjoittamisen perustaidot opetellaan ensimmäisen periodin aikana. Taulukko 4 havainnollistaa vaadittavaa kirjoitusnopeuden kehittymistä opintojen aikana. Ensimmäisen vuoden tavoitteena on saavuttaa kirjoitusnopeudeksi 300 merkkiä minuutissa, eli yhtä suuri kirjoitusnopeus, mitä Suomessa vaaditaan kirjoitustul-kiksi valmistumiseen. Alankomaissa kirjoitustulkkiksi valmistumiseen vaaditaan kirjoitusnopeudeksi vähintään 500 merkkiä minuutissa.

TAULUKKO 4. Kirjoitusnopeusvaatimukset Hogeschool Utrechtissa

	1. vuosi	2. vuosi
Periodi 1	Perustaidot	-
Periodi 2	150 merkkiä/min	400 merkkiä/min
Periodi 3	-	-
Periodi 4	300 merkkiä/min	500 merkkiä/min

6.5 Tentit ja nopeuskokeet

Sekä Diakissa että HU:ssa testataan opiskelijan osaamista nopeuskokeiden ja tulkkaustenttien muodossa. HU:ssa tenttejä ja nopeuskokeita on enemmän, sillä opinnot ovat selkeästi kurssimuotoiset, kun taas Diakissa opinnot jakautuvat kahteen jaksoon ja kirjoitusnopeuden kehittäminen on enemmän opiskelijan vastuulla. Koska tämän oppinnytetyön pääpaino on kirjoitustulkkauksen opiskelussa, tässä luvussa vertaillaan vain kirjoitustulkkaukseen liittyviä tenttejä ja nopeuskokeita, ei esimerkiksi kuurotietoisuuden tai viittomakielen tenttejä.

HU:ssa kirjoitustulkkaustaitoihin keskittyviä kursseja on yhteensä seitsemän, ja jokaisen kurssin päätteeksi tentitään kurssilla opittuja taitoja. Ensimmäisen vuoden aikana on Velotypen (tai Veyboardin) näppäinyhdistelmien osaamista testaava tentti ja kaksi nopeuskoetta, joista ensimmäisessä on kirjoitettava 150 merkkiä minuutissa ja toisessa 300 merkkiä minuutissa. Nopeuskokeissa oikeinkirjoituksen on oltava 99 prosenttia. Alusta asti siis painotetaan oikeinkirjoituksen tärkeyttä.

Nopeuskokeiden lisäksi ensimmäisen vuoden aikana suoritetaan seuraavat kirjoitustulkkaustaitoja testaavat tentit:

1. Tentti, jossa opiskelijoiden on esiteltävä itsensä tulkkina ja asennettava projektori
2. Tulkkaustentti, jossa tulkataan kahden henkilön välinen keskustelu
3. Kirjallinen tentti, jossa opiskelijat vertailevat kahta tekstiä ja selvittävät mitä tulkkauksen strategioita niissä on käytetty
4. Logopedian tentti

Toisena opiskeluvuotena nopeuskokeita on myös kaksi. Ensimmäisessä vaaditaan kirjoitusnopeudeksi 400 merkkiä minuutissa ja toisessa 500 merkkiä minuutissa. Lisäksi opiskelijat suorittavat kaksi tulkkaustenttiä, joissa toisessa tulkataan ääneen luettu monologi. Toinen on kokoustulkkauksen tentti, jossa tulkataan näytelty kokoustilanne varsinaisen asiakkaan osallistuessa. Tentissä tulkataan 15 minuutin ajan. Näiden lisäksi toisen harjoittelujakson päätteeksi arvioidaan 30 minuuttia tulkkausta oikeassa tilanteessa. Erillistä loppukoetta ei ole, vaan suoritettuaan viimeisen nopeuskokeen ja kokoustulkkauksen tentin hyväksytysti, opiskelija valmistuu.

Diakissa varsinaisia kirjoitusnopeutta mittaavia kokeita on ainoastaan opintojen alussa ja keskivälissä. Opintojen alkaessa suositellaan opiskelijoiden kirjoitusnopeudeksi noin 200 merkkiä minuutissa (6000 merkkiä / 30 minuuttia). Opintojen puolivälissä opiskelijoiden tulisi kirjoittaa nopeudella 300 merkkiä minuutissa (9000 merkkiä / 30 minuuttia). Opintojen aikana suoritettavia tulkkaustenttejä on ainoastaan loppukokeissa, jotka Diakin opiskelijoiden tulee suorittaa hyväksytysti. Loppukokeisiin sisältyvät seuraavat tentit:

1. Etiikan kirjallinen tentti
2. Nopeuskoe. Kokeessa on kolme 10 minuutin pituista ääninauhaa eri puhenopeuksilla tuotettuna (9000, 11000 ja 13000 merkkiä / 30min), joista lopulliseen suoritukseen valitaan kokeista saatu paras tulos.
3. Monologitulkkaus (luento)
4. Dialogitulkkaus. Tulkkauksen kesto on 45 minuuttia ja tilanteessa on asiakas paikalla.

6.6 Opiskeluvälineet ja tietokoneohjelmat

Diakissa kirjoitustulkkauksen opiskeluun käytetään tavallista QWERTY-näppäimistöä ja tekstinkäsittelyohjelmaa (yleensä Microsoft Wordia). Opintojen aikana tutustutaan myös pintapuolisesti esimerkiksi suomalaisten KITU ja Sprintanium -ohjelmien käyttöön. Kirjoitusnopeutta kehitetään nopeusharjoitusten avulla, ja niistä saatuja tuloksia kirjataan ylös. Kirjoitusnopeuden kehittymistä seurataan opintojen edetessä. Tulkkausta harjoitellaan äänitteitä ja videoita tulkkamalla sekä oppitunneilla että itsenäisesti. Sekä Diakissa että HU:ssa harjoitellaan oppitunnilla myös projektorin asentamista ja käyttöä, sillä se on kirjoitustulkkauksessa tarpeellinen väline.

HU:ssa käytössä oleva Velotype (ja myös vanhempi Veyboard) vaatii enemmän harjoittelua kuin QWERTY-näppäimistö, joka on näppäimistönä tutumpi, sillä sitä käytetään kirjoittamiseen jokapäiväisessä elämässä. Velotypellä kirjoittamisen harjoitteluun käytetään Velotypen yhteyteen kehitettyä Velotype Academya (tai Veyboard Traineria), joka opastaa opiskelijan vaihe vaiheelta taitavammaksi kirjoittajaksi. Tulkkausta harjoiteltaessa kirjoitetaan yleensä tavallisella tekstinkäsittelyohjelmalla, mutta tulkkausohjelmistojen käyttöön tutustutaan.

Velotypessä ja tavallisessa näppäimistössä on molemmissa hyvät ja huonot puolensa. Esimerkiksi QWERTY:llä kirjoittaminen ei vaadi niin pitkää harjoittelua kuin Velotype vaatii, mutta Velotypellä on mahdollista saavuttaa huomattavasti suurempi kirjoitusnopeus, jolloin tulke on laadukkaampaa ja poisjättöjä tehdään vähemmän. Myös hintatasossa on suuri ero, sillä tavallisen näppäimistön voi hankkia huomattavasti edullisempaan hintaan kuin Velotypen, jonka kirjoitustulkkiopiskelijat kustantavat itse. Velotypen on myös huomattu menevän kylmällä ilmalla herkästi jumiin, mikä ei ole ongelma QWERTY-näppäimistöä käytettäessä. Taulukko 5 kuvaa Velotypen ja QWERTY:n eroja ja yhtäläisyyksiä.

TAULUKKO 5. Velotype Pro:n ja QWERTY:n ominaisuudet

	Velotype Pro	QWERTY
<i>Valmistumiseen vaadittava kirjoitusnopeus</i>	500 merkkiä/min	300 merkkiä/min
<i>Maksiminopeus</i>	900–1000 merkkiä/min	928 merkkiä/min
<i>Hinta</i>	1500€	n.10–400€ riippuen näppäimistöstä
<i>Ergonomisuus</i>	Käsien asento luonnollinen	Käsien asento ei niin luonnollinen
<i>Ohjelmisto</i>	Sisäänrakennettu näppäimistöön	Ei vaadi erillistä ohjelmistoa
<i>Saatavilla kaikille kielille</i>	Saatavilla useimmille kielille	Saatavilla kaikille kielille
<i>Toiminta eri olosuhteissa</i>	Kylmässä näppäimet voivat jäädä jumiin	Toimii ongelmitta

(Nofftz 2014, 13; Velotype, 2015c; Gerbecks, sähköpostiviesti 12.1.2015)

6.7 Johtopäätökset

Kirjoitustulkkien koulutuksissa havaitsin sisällöllisesti paljon yhtäläisyyksiä, vaikka Hogeschool Utrechtissa koulutus onkin laajempi ja pidempi kuin Diakissa. Kummassakin koulutuksessa kehitetään kirjoitusnopeutta ja keskitytään tulkkausstrategioiden ja -tilanteiden, eri asiakasryhmien ja viittomakielen hallitsemiseen. HU:ssa opiskellaan enemmän esimerkiksi kirjoitustulkkauksaitoja, viittomakieltä ja muita tulkkauksessa vaadittavia taitoja, mutta Velotypellä kirjoittamisen opetteluun käytetään enemmän aikaa. Diakissa päästään nopeammin harjoittelemaan varsinaisia kirjoitustulkkauksaitoja, kun näppäimistöllä kirjoittamisen perusteet ovat jo hallussa.

Erot näppäimistöjen välisissä kirjoitusnopeuksissa ovat suuret, mutta myös Velotypellä tulkatessa tulkin on hallittava tulkkausellisia ratkaisuja. Varsinkin opintojen alkuvaiheessa opiskelijoiden nopeus ei vielä riitä sanasanaisen tulkkeen

kirjoittamiseen, joten on olennaista tuntee erilaisia tulkkausstrategioita ja -menetelmiä, joiden avulla tulke saadaan luotettavaksi.

Velotypellä kirjoittamisen harjoitteluun käytetään apuna erillistä harjoitusohjelmaa, jonka mukaan opiskelija etenee. Diakissa kirjoitusnopeuden kehittäminen on alusta asti enemmän opiskelijan itsensä vastuulla. Kirjoitusnopeutta ja tulkkaustaitoja myös testataan Hogeschool Utrechtissa säännöllisemmin, jolloin opiskelijan on helpompi asettaa tavoitteita ja seurata omaa kehittymistään.

Työharjoittelun käytännöt ovat erilaiset Suomessa ja Alankomaissa, ja erot opintopistemäärissä ovat huomattavat. HU:ssa ensimmäiseen harjoitteluun kuuluu itsenäinen tulkkauksen harjoittelu aidoissa tilanteissa, mutta ilman asiakasta. Diakissa ensimmäisen harjoittelun aikana ainoastaan seurataan tulkkien toimintaa ja tulkkauksista, joka sekin on opettavaista, mutta vähäisiä harjoittelutunteja voisi ehkä käyttää hyödyllisemminkin.

7 POHDINTA

Lähtökohdat kirjoitustulkkien koulutukseen Suomessa ja Alankomaissa ovat erilaiset niin näppäimistöjen kuin koulutusten laajuuden näkökulmasta, mutta sekä Suomessa että Alankomaissa on sama tavoite: kouluttaa päteviä kirjoitustulkkeja, jotka valmistuttuaan pärjäävät työelämässä ja kehittävät ammattitaitoaan. Maita yhdistää myös halu kehittää kirjoitustulkkauksen ammattikenttää ja hyödyntää teknologiaa tulkkauksen laadun varmistamiseksi. On ollut mielenkiintoista tutkia kahta niin erilaista koulutusta, joista kuitenkin valmistuu saman ammattinimikkeen alla toimivia kirjoitustulkkeja.

Voimme oppia paljon Alankomaiden koulutusmallista. Esimerkiksi näytellyt tilanteet, jotka ovat Alankomaissa osa tenttejä ja erillisiä harjoituspäiviä, voisivat olla hyvä tilaisuus harjoitella kirjoitustulkausta opintojen alkuvaiheessa. Vasta kirjoitusnopeutta kehitettäessä ja tulkausta harjoiteltaessa lukupuhunta ja liian nopea puhe vievät nopeasti opiskelijoiden motivaation. Myös työharjoittelussa Alankomaissa käytössä oleva varjotulkaus vaikuttaa mielekkäältä tavalta harjoitella tulkausta aidossa tilanteessa. Sitä voitaisiin hyödyntää Suomessakin ja sisällyttää esimerkiksi ensimmäiseen työharjoitteluun. Viittomakielentulkin koulutuksessa kannustetaan opiskelijoita tulkaamaan aitoja tilanteita vapaa-ajalla, ja vastaavaan voisi kannustaa enemmän myös kirjoitustulkikoulutuksessa.

Löysin opinnäytetyössäni hyvin vastauksia tutkimuskysymyksiini. Kartoitin kirjoitustulkikoulutusten eroja sisällöllisesti ja vertailin niiden opintopistemääriä. Selvitin myös, millaisia välineitä tulkkauksen opiskeluun ja varsinaiseen kirjoitustulkkaukseen käytetään Suomessa ja Alankomaissa. Lisäksi tutkin, millä tavalla välineiden käyttöä harjoitellaan opintojen aikana kummassakin maassa.

Suurin hyöty opinnäytetyölle oli koulutusten toteutussuunnitelmien vertailulla, jota en olisi voinut tehdä, jos en olisi saanut Linda Smeetsiltä käännösapua hollanninkielisiin kurssikuvauksiin. Kielimuuri olikin haaste, sillä se vaikeutti lisätiedon saamista Alankomaiden kirjoitustulkikoulutuksesta ja Velotypestä. Tästä syystä kontaktit Velotypen kehittäjään Wim Gerbecksiin ja kirjoitustulkikoulutta-

jaan Suzanne de Roojiin olivat hyödyksi, vaikka heidän haastatteluillaan ei ollutkaan niin suurta painoarvoa opinnäytetyöni kannalta, kuin olin oletanut.

Haastavinta opinnäytetyöprosessissa oli mielestäni kattavien lähteiden löytäminen. Kirjoitustulkkauksesta on hyvin vähän painettua tutkimustietoa, sillä ala on suhteellisen nuori, joten suurin osa lähteistäni oli internet-lähteitä, joista valtaosa oli englanninkielisiä. Osa lähteistä oli myös hylättävä, sillä ne vaikuttivat epäluotettavilta. Koska opinnäytetyöni oli tutkimuspainotteinen ja perustui tiedon keräämiseen ja yhteen kokoamiseen, monipuolisilla ja luotettavilla lähteillä oli suuri merkitys. Menetelmänä tutkimuspainotteinen opinnäytetyö ja tiedon kerääminen oli kuitenkin mielekäs, sillä se sopi luonteeseeni ja halusin tuoda uutta tutkimuksellista tietoa alalle, en niinkään luoda konkreettista tuotetta. Halusin myös keskittyä yleisempään tutkimusaiheeseen, en tutkia yhtä kirjoitustulkkauksen yksityiskohtaa, joita on jo tutkittu jonkin verran.

Opinnäytetyössäni opin paljon kirjoitustulkkauksessa käytettävistä välineistä ja tietokoneohjelmista. Tutustuin uusimpaan teknologiaan, jota vähitellen otetaan käyttöön myös Suomessa. Uskon tästä olevan hyötyä kirjoitustulkiksi valmistuessani, sillä sain opinnäytetyöprosessin aikana kiinnostuksen päästä itsekin kokeilemaan erilaisia ohjelmia ja hyödyntämään niitä käytännön työssä. Tulen myös aktiivisesti seuraamaan tulevaisuuden tekniikan kehitystä kirjoitustulkkauksen alalla.

Alun perin suunnittelin tutkivani opinnäytetyössäni tekniikan ohella sitä, miten Velotypellä kirjoittaminen eroaa, kun kirjoitetaan suomeksi tai hollanniksi ja onko kielen ominaispiirteillä vaikutusta siihen, miten helppoa kirjoittaminen on. Kielissä on yksilöllisiä eroja sen mukaan, miten paljon konsonantteja tai vokaaleja sanoissa on, ja käytetäänkö kielessä sijapäätteitä. Aiheeseen perehtyminen osoittautui kuitenkin haasteelliseksi ja olisi laajentanut opinnäytetyötä liikaa, mutta aihetta voisi tutkia omana opinnäytetyönään ja laajentaa sitä muihin kieliin.

Hyödyllisiä jatkotutkimuksia olisivat esimerkiksi, miten käytännön kirjoitustulkkaustyö ja tulkkauspalvelujärjestelmä eroavat toisistaan Suomessa ja Alanko-

maissa tai muissa maissa. Jatkotutkimuksina voitaisiin myös selvittää, millaisia kirjoitustulkkipikoulutuksia muissa maissa järjestetään ja vertailla niitä keskenään. Voitaisiin esimerkiksi tutkia, miten eri välineiden ja menetelmien käyttöä koulutetaan, miten työharjoittelut eroavat, millainen työharjoitteluiden painoarvo on kirjoitustulkkipikouluopiskelijalle sekä missä maissa koulutuksesta valmistuvat taitavimmat kirjoitustulkit. Esimerkiksi puheentunnistusta käytetään jo kirjoitustulkkipikouksessa, ja olisi kiinnostavaa tietää, millä tavalla menetelmää ja sen välineiden käyttöä koulutetaan. Jatkotutkimusten kautta voimme oppia lisää eri tavoista järjestää koulutusta ja siten kehittää kirjoitustulkkipikoulutusta entisestään.

LÄHTEET

Action on Hearing Loss i.a.. Types of communication support you can book with us. Viitattu 16.1.2015.

<http://www.actiononhearingloss.org.uk/supporting-you/communication-support/types-of-communication-support-and-interpreters/speech-to-text-reporters.aspx>

AVSTTR 2012. The Professional Association Representing Speech-To-Text Reporters. FAQs. Saatavilla: <http://avstr.org.uk>

Cassingham, Randy 2012. The Dvorak Keyboard. Viitattu 17.4.2015.
<http://www.dvorak-keyboard.com/>

de Rooij, Suzanne 2014. Kirjoitustulkkikouluttaja, Hogeschool Utrecht. Utrecht, Alankomaat. Haastattelu 18.11. Tuloste tekijän hallussa.

Diakonia-ammattikorkeakoulu i.a.. Opetussuunnitelma. Kirjoitustulkkikoulutus. Viitattu 13.2.2015.

https://soleops.diak.fi/opsnet/disp/fi/ops_OpetTapTeks/tab/tab/sea?opet_tap_id=3915565&opettap_kohde=&soleid=8d5444b0fedcaa61557c08331fbcac50&stack=push

ECOS 2012. European Congress of Speech-to-Text reporters. Tapahtuman Facebook -sivut. Viitattu 29.3.2015.
<https://www.facebook.com/events/186394824824582/>

Gerbecks, Wim 2015. Kirjoitustulkki, kielianalyytikko. Eindhoven, Alankomaat. Sähköpostiviesti 12.1. Vastaanottaja Sonja Honkala. Tuloste tekijän hallussa.

Goldsmith, Laura 2012. The Crazy Keyboards of Yesteryear - And how they could lead us to a better typing future. Viitattu 31.3.2015.

http://www.slate.com/articles/arts/design/2012/12/crazy_looking_keyboards_that_never_caught_on.html

Heikkonen, Heidi & Mihal, Elli-Maija. 2011. Kuka naputtaa? Selvitys kirjoitustulkkauksen tilanteesta ja tulkeista. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viittomakielen tulkin koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Hogeschool Utrecht 2014. Studiegids. Associate degree opleiding. Schrijftolk. Voltijd 2014–2015. Utrecht: Hogeschool Utrecht. Tuloste tekijän hallussa.

Hogeschool Utrecht i.a.. Profiel en Missie. Viitattu 26.4.2015. <http://www.hu.nl/OverDeHU/Missie%20en%20Profiel.aspx>

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2015. Itsenäisiä ja verkko-opintoja kaikille. Viitattu 13.2.2015. <http://www.humak.fi/opiskelijaksi/avoin-amk/avoin-amk/>

Isokoski, Poika 1999a. A Minimal Device-Independent Text Input Method. Existing Text Input Methods. Physical keyboards. Chord keyboards. Viitattu 21.2.2015. <http://www.sis.uta.fi/~pi52316/g/g.html>

Isokoski, Poika 1999b. A Minimal Device-Independent Text Input Method. Existing Text Input Methods. Physical keyboards. QWERTY. Viitattu 21.2.2015. <http://www.sis.uta.fi/~pi52316/g/g.html>

Kela 2013a. Tulkkauspalvelua tuottava henkilöstö. Viitattu 17.5.2015. <http://www.kela.fi/documents/10180/0/Liite+5+Henkil%C3%B6st%C3%B6lomake.pdf/7e3674f1-9caf-4355-b60f-efc5b8501ba2>

Kela 2013b. Kela uudistaa vammaisten henkilöiden tulkkauksen välityspalvelua. Viitattu 26.4.2015. http://www.kela.fi/ajankohtaista-yhteistyokumppanit/-/asset_publisher/WQHcJ3JiaK7b/content/id/638781

Korpi, Laura & Ohtonen, Salla 2012. KÄDET KÄY – Selvitys viittomakielentulkin ammattialasta vuonna 2012. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viittomakielentulkin koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Kuuloliitto ry i.a.a. Tupu-projekti (Tulkkipalvelun kehittämisprojekti) 2004–2008. Tupun loppuraportti, 13. Viitattu 15.12.2014. http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuuloliitto/hankkeet_ja_projektit/paattyneet_hankkeet/

Kuuloliitto ry i.a.b. Induktiosilmukka. Viitattu 17.4.2015. <http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuulo/apuvalineet/induktiosilmukka/>

Kuuloliitto ry i.a.c. Erilaiset kuulovammat. Viitattu 17.4.2015. http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuulo/huonokuuloisuus/erilaiset_kuulovammat/

Kuuloliitto ry i.a.d. Sisäkorvaistute. Viitattu 17.12.2014. <http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuulo/sisakorvaistute/>

Kuuloliitto ry i.a.e. ECOS 2014. Viitattu 29.3.2015. http://www.kuuloliitto.fi/fin/in_english/ecos_2014/

Kuuloliitto ry i.a.f. Kuulontutkimus ja audiogrammi. <http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuulo/kuuleminen/kuulontutkimus/>

Kuurojen Liitto ry i.a.a. Tulkkitoiminnan yhteistyöryhmä. Tulkkirekisterin säännöt. Viitattu 17.4.2015. <http://www.kl-deaf.fi/Page/415932db-8b5a-4765-9df0-394957cd59ba.aspx>

Kuurojen Liitto ry i.a.b. Alustava tiedote tulkkirekisterin ylläpidon lakkauttamisesta. Viitattu 25.4.2015. <http://www.kl-deaf.fi/fin-FI/uutiset/uutinen/?groupId=1ce45fc2-06ff-4d19-924c-67939a0bd93c&announcementId=31d3f447-b27e-4d5d-956c-0439e34de20d>

- Lahtinen, Riitta i.a. Kuurosokeille tulkkaus – haasteellista ja vaihtelevaa. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käännteessä. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab, 182–198.
- Laurén, Sirpa i.a. Kielen sisäinen tulkkaus. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käännteessä. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab 199–225.
- Laurén, Sirpa 2002. Toimiiko kirjoitustulkkaus? Selvitys kirjoitustulkkiin työstä ja koulutustarpeista. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viittomakielen tulkkiin muuntokoulutus. Opinnäytetyö.
- Liebowitz, Stan J. & Margolis, Stephen E. 1990. The Fable of the keys. *Journal of Law and Economics* 30 (1), 1–28. Viitattu 21.2.2015. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1069950
- Neptunet 2014. Tekstinkäsittelyohjelmat – valintaopas. Viitattu 22.3.2015. <http://neptunet.net/2014/04/10/tekstinkasittelyohjelmat-valintaopas/>
- Niittyinperä, Ulla 2015. Tulkkauksen lehtori, Diakonia-ammattikorkeakoulu. Turku. Sähköpostiviesti 22.1. Vastaanottaja Sonja Honkala. Tuloste tekijän hallussa.
- Nofftz, Birgit 2014. Written interpreting in individual countries. Viitattu 25.4. http://www.kombia.de/fileadmin/downloads/Written_interpreting_in_individual_countries_Birgit_Nofftz%282014%29.pdf
- Ohrankämmen, Maria 2008. Viive kirjoitustulkkauksessa, KITU-ohjelma kirjoitustulkkiin apuvälineenä. Käännöstiede (saksa). Tampereen yliopisto. Pro gradu.
- Salakari, Virpi 2008. Miten kirjoitustulkkauksessa syntyvä tulke eroaa puheesta ja miksi? Käännöstiede (saksa). Tampereen yliopisto. Pro gradu.

Salmela, Eva 2015. Kirjoitustulkki, Viittomakielialan Osuuskunta Via. Sähköpositiivisesti 20.4. Vastaanottaja Sonja Honkala. Tuloste tekijän hallussa.

Sprintanium 2014. Kirjoitustulkkaus prosessina, tulkkeen ymmärrettävyys ja sen parantaminen. Viitattu 22.3.2015.
<http://www.sis.uta.fi/~csolsp/speechtext/manual.php>

Suomen kirjoitustulkit ry i.a. Kirjoitustulkkaus. Viitattu 15.12.2014.
<http://www.suomenkirjoitustulkit.net/kirjoitustulkkaus/>

Text on top i.a.a. Examples. Viitattu 26.3.2015. http://www.text-on-top.com/text-on-top_examples.php#team-reporter-setup

Text on top i.a.b. Tools. Viitattu 26.3.2015. http://www.text-on-top.com/text-on-top_tools.php

Tiittula, Liisa 2006. Voiko kirjoitettua puhetta ymmärtää? Puhe ja kirjoitus limityvät kirjoitustulkkausessa. Teoksessa: XXXII Kielitieteen päivät Tampereella 19.–20.5.2005. Tampere Studies in Language, Translation and Culture. Series B 2. Tampere University Press, 170–187.
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/65720/951-44-6622-5.pdf?sequence=1>

Velotype Pro, 2015. Welcome. Viitattu 21.3.2015.
<http://www.velotype.com/en/?Welcome>

Velotype 2015a. Functioning of the keyboard. Viitattu 17.12.2014.
http://www.velotype.com/en/?Functioning_of_the_keyboard

Velotype 2015b. Velotype Academy. Viitattu 22.3.2015.
http://www.velotype.com/en/?Products...:Velotype_Academy

- Velotype 2015c. Velotype PRO keyboard. Viitattu 26.3.2015.
http://www.velotype.com/en/?Products...:Velotype_PRO_keyboard
- Velotype 2015d. Downloads. Viitattu 17.4.2015.
<http://www.velotype.com/en/?Downloads>
- Veyboard i.a.a. Homepage. Viitattu 26.4.2015.
http://www.veyboard.nl/en_main.html
- Veyboard i.a.b. Veyboard trainer. Viitattu 26.4.2015.
http://www.veyboard.nl/en_veyboardtrainer.html
- White, Norma i.a. Speech-To-Text/Court reporting. Viitattu 16.1.2015.
<http://www.normawhite.co.uk/>